

3. త్రిలింగాలు

కింది చిత్రం చూడండి.

ప్రశ్నలకు జవాబులు చెప్పండి.

- చిత్రం చూడండి. చిత్రంలో ఏ ఏ ప్రదేశాలున్నాయి?
- చిత్రంలో మీకు తెలిసిన ప్రదేశాల గురించి చెప్పండి.
- చిత్రంలో మీకు నచ్చిన ప్రదేశం ఏది? ఎందుకు?

పిల్లలూ! ఇలా చేయండి.

- పాఠం చదవండి. అర్థంకాని పదాల కింద గీత గీయండి.
- ఈ పదాలకు అర్థాలను పుస్తకం చివర ఉన్న అకారాది పట్టికను చూసి తెలుసుకోండి. లేదా మీ మిత్రులను, ఉపాధ్యాయులను అడిగి తెలుసుకోండి.
- పాఠం చిత్రం చూడండి. పాఠంలో ఉండే విషయాన్ని ఊహించండి. చెప్పండి.

శ్రీశైల క్షేత్రం

మనరాష్ట్రంలో ఎన్నో దర్శనీయ స్థలాలు ఉన్నాయి. వాటిలో శ్రీశైలం, దక్షారామం, కాళేశ్వరం అనేవి మూడు ప్రసిద్ధ శైవ క్షేత్రాలు. వీటిని త్రిలింగాలు అంటారు. ఈ మూడింటి మధ్య విస్తరించిన ప్రాంతాన్ని త్రిలింగ దేశమనికూడా అనేవారు. వీటి గురించి తెలుసుకుందాం.

త్రిలింగ క్షేత్రాలలో శ్రీశైలం ఒకటి. ఇది కర్నూలు జిల్లాలో ఉంది. ఈ క్షేత్రంలో భ్రమరాంబిక, మల్లికార్జునస్వామి కొలువై ఉన్నారు. శ్రీశైలం ఊరు ప్రారంభంలోనే సాక్షి గణపతి దేవాలయం ఉంది. సాక్షి గణపతిని దర్శించుకొన్న తరవాతనే మల్లికార్జున స్వామిని దర్శించుకోవడానికి వెళతారు.

శ్రీశైలం ప్రధాన ఆలయానికి తూర్పున త్రిపురాంతకం, దక్షిణాన సిద్ధవటం, పడమరన అలంపురం, ఉత్తరాన ఉమామహేశ్వరం అనే నాలుగు క్షేత్రాలు ముఖద్వారాలుగా ఉన్నాయి.

మల్లికార్జునస్వామికి ఎడమవైపున పార్వతీదేవి ఆలయం, వెనుక భ్రమరాంబ ఆలయం ఉన్నాయి. భ్రమరాంబ గుడి గోడకు ఒక చిన్న రంధ్రం ఉంది. అక్కడ చెవి ఉంచి వింటే భ్రమరనాదం వినిపిస్తుంది. భ్రమరాంబాదేవి ఆలయం అష్టాదశ శక్తిపీఠాలలో ఒకటి.

ఈ క్షేత్రానికి దిగువగా రెండు కిలోమీటర్ల దూరంలో కృష్ణానది ప్రవహిస్తుంది. ఇక్కడ దీన్ని పాతాళగంగ అంటారు. దీనిపైన ఆనకట్ట నిర్మించారు. ఈ ప్రాజెక్టు ద్వారా విద్యుచ్ఛక్తిని ఉత్పత్తి చేస్తున్నారు. పంటలకు నీరు అందిస్తున్నారు. ఈ క్షేత్రంలో ఫాలధార, పంచధార అనేవి ప్రవహిస్తుంటాయి.

శ్రీశైలంలో గిరిజన సంస్కృతిని తెలిపే ప్రదర్శనశాల ఒకటి ఏర్పాటు చేశారు. ఇందులో ఆదివాసుల చరిత్రను, సంస్కృతిని తెలిపే ప్రతిమలు ఉన్నాయి.

శ్రీశైలం ఆనకట్ట

ఈ ఆలయంలో సంక్రాంతినాడు పార్వతీకళ్యాణం, శివరాత్రినాడు భ్రమరాంబ కళ్యాణం, లింగోద్భవం ఇక్కడ గొప్పగా జరుపుతారు. ఇక్కడి ప్రకృతి రమణీయత యాత్రికులకు ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తుంది.

త్రిలింగాలలో దక్షారామం రెండోది. ఇది తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో ఉంది. ఇక్కడ భీమేశ్వరస్వామి, మాణిక్యాంబ విలసిల్లుతున్నారు. దక్షప్రజాపతి ఇక్కడ యజ్ఞం చేశాడని చెప్తారు. అందుకే దీనికి “దక్షారామం” అని పేరు వచ్చిందని ప్రతీతి. దక్షారామం గురించి తెలుపుతూ శ్రీనాథుడు “భీమఖండం” అనే కావ్యం రచించాడు. దుష్యంతుడు, భరతుడు, నలుడు ఈ స్వామిని అర్చించారని ఆ కావ్యంలో ఉంది. దక్షారామాన్ని ఇప్పుడు కొందరు దాక్షారామమని, ద్రాక్షారామము అని కూడా అంటున్నారు.

భీమేశ్వరాలయం రెండు అంతస్థలతో ఉంటుంది. ఇక్కడి శివలింగం 15 అడుగుల ఎత్తు ఉంటుంది. ఇది పాలరాతి లింగం. ఈ లింగం సగభాగం నలుపు, సగభాగం తెలుపులో ఉంటుంది. శివుడు అర్ధనారీశ్వరుడు అనడానికి దీన్ని నిదర్శనంగా చెబుతారు. గుడిలో 400వరకు శాసనాలు ఉన్నాయి. గుడి ముందున్న చెరువును “సప్తగోదావరం” అంటారు.

కాశీక్షేత్రం వదిలిన తర్వాత వ్యాసుడు, అగస్త్యుడు అనే ఋషులు ఈ దక్షారామంలో తపస్సు చేశారని చెబుతారు. దక్షారామం పంచారామాలలో ఒకటి. గుంటూరు జిల్లా అమరావతిలోని అమరారామం, పశ్చిమగోదావరి జిల్లా భీమవరంలోని భీమారం, ఆ జిల్లాలోనే పాలకొల్లులోని క్షీరారామం, తూర్పుగోదావరి జిల్లాలోని దక్షారామం, ఆ జిల్లాలోనే ఉన్న సామర్లకోటలోని కుమారారామం శివాలయాలను పంచారామాలు అంటారు.

దక్షారామం

కాళేశ్వరంవద్ద త్రివేణి సంగమం

త్రిలింగాలలో మూడోది కాళేశ్వరం. కాళేశ్వరం కరీంనగర్ జిల్లాలో ఉంది. ఇది ప్రాణహిత, గోదావరి, సరస్వతి నదుల సంగమ స్థలంలో ఉన్న పవిత్ర క్షేత్రం. త్రిలింగాలలో ఒకటైన కాళేశ్వరాన్ని మన రాష్ట్రానికి ఒక సరిహద్దుగా భావిస్తున్నారు. గోదావరికి ఆవలి తీరంలో మహారాష్ట్ర ఉంది. ఆలయంలో ఒకే పానవట్టంపైన కాళేశ్వరలింగం, ముక్తీశ్వరలింగం ఉన్నాయి. ఈ రకంగా ఏ శివాలయంలోనూ లేదు. మొదట కాళేశ్వరుని, తర్వాత ముక్తీశ్వరుని పూజించాలి. ముక్తీశ్వరలింగంపై భాగంలో నాసికారంధ్రాలలాగ రెండు బిలాలు గోదావరిలో అనుసంధానమయి ఉన్నాయని చెబుతారు. ఈ ఆలయ శిల్పం పురాతనమైనదే గాక రమ్యమైనదికూడా. ఇక్కడ విజయగణపతి ఆలయం, వేంకటేశ్వర ఆలయం, సరస్వతీ ఆలయం, బిందుమాధవ ఆలయం, వీరభద్రేశ్వర ఆలయం మొదలైన ఆలయాలు ఉన్నాయి. దగ్గరలోని అడవిలో ఆదిముక్తీశ్వర ఆలయం ఉంది. గోదావరి ప్రాణహిత సంగమ స్థలానికి వెళ్లే దారిలో సంగమేశ్వర ఆలయం ఉంది. ఈ క్షేత్రం కాశీక్షేత్రాని కన్నా పవిత్రమైందని పురాణాలు చెప్తున్నాయి. కరీంనగర్ జిల్లాలోనే వేములవాడ, కొండగట్టు, ధర్మపురి, మంధని వంటి పుణ్యక్షేత్రాలు కూడా ఉన్నాయి. కాళేశ్వరానికి కరీంనగర్ నుండి మంధని మీదుగా బస్సులో వెళ్ళాలి. ఇలాంటి అనేక క్షేత్రాలతో, వివిధ నగరాలతో విరాజిల్లుతున్నది ఈ తెలుగునేల. ఈ నేలలో అనేక మతాలవాళ్ళు ఉన్నారు. వాళ్ళు తమ భాషాసంస్కృతులను కాపాడుకుంటున్నారు. విభిన్న మతాల ఆచార వ్యవహారాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి. ఈ తెలుగు నేలలోని ప్రజలు అందరూ అన్నదమ్ముల్లా కలిసి మెలిసి ఉంటున్నారు.

కాళేశ్వర క్షేత్రం

ఒకే పానవట్టంపై ఉన్న
కాళేశ్వరుడు, ముక్తీశ్వరుడు.

ఇవి చేయండి

I వినడం, ఆలోచించి చెప్పడం

- అ) దక్షారామం, కాళేశ్వరం, శ్రీశైలం గురించి విన్నారు కదా! వీటిలో ఏదైనా ఒక క్షేత్రం గురించి మీ సొంతమాటల్లో చెప్పండి.
- ఆ) మనరాష్ట్రంలో వీటిలాగా ఇంకా ఏ ఏ ప్రముఖమైన స్థలాలు, పుణ్యక్షేత్రాలు, దర్శనీయ స్థలాలు ఉన్నాయి? మీకు తెలిసినవాటిని గురించి చెప్పండి.
- ఇ) కృష్ణానదిమీద నాగార్జునసాగర్, జూరాల, శ్రీశైలం వద్ద ఆనకట్టలు కట్టారు. అట్లాగే గోదావరిమీద శ్రీరాంసాగర్, ధవళేశ్వరం వద్ద ఆనకట్టలు కట్టారు కదా! వీటివల్ల లాభమా? నష్టమా? ఎందుకు? చర్చించండి.

II ధారాళంగా చదవడం, అర్థంచేసుకొని చెప్పడం, రాయడం

- అ) పాఠం చదవండి. పాఠం ఆధారంగా కింది పట్టికలో శ్రీశైలం, దక్షారామం, కాళేశ్వరం వివరాలు నమోదు చేయండి.

స్థలం	నదిపేరు	దేవాలయంపేరు	చూడదగిన అంశాలు
శ్రీశైలం			
దక్షారామం			
కాళేశ్వరం			

- ఆ) ప్రణతి రోజూ తన దినచర్య పుస్తకంలో ఆ రోజు తానేం చేసిందో రాస్తుంది. ఒకరోజున తన డైరీలో ఏం రాసిందో చదవండి. ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

తేదీ: 12.7.2013

మేము పాఠశాల నుండి 12.7.2013వ తేదీ ఉదయం 9 గంటలకు బస్సులో బయలుదేరాం. 10 గంటలకు 'నెహ్రూ జూలాజికల్ పార్కు'కు చేరుకున్నాం. విజయాటీచర్ వెళ్లి టిక్కెట్లు తీసుకువచ్చారు. అందరం జంతుప్రదర్శనశాల(జూ) లోపలికి వెళ్ళాం. అబ్బో! జూ ఎంత పెద్దగా ఉందో! పెద్ద పెద్ద చెట్లతో అడవిలాగే ఉంది. రంగురంగుల పక్షులను, కోతులను చూశాం. తరవాత సింహాలు, పులులు, ఖడ్గమృగాలు, నీటి ఏనుగులు, తాబేళ్ళను చూశాం. తిరిగి రైలెక్కి జూ అంతా తిరిగాం. జయ, లత, మాధవి, రమ, రాము, మాధవ్ ఇలా అందరితో కలిసి వెళ్లడం, అన్నీ చూడడం చాలా బాగా అనిపించింది. అయితే అడవిలో ఉండాల్సిన జంతువులను అలా బోనుల్లో బంధించి ఉంచడం బాధ కలిగించింది. స్వేచ్ఛగా ఉండాల్సిన ఆ జంతువులన్నీ తిరిగి ఎప్పుడు బయటపడతాయో!

1. ప్రణతి తన డైరీలో ఏం రాసింది?
2. 'జూ' ఎలా ఉందని రాసింది?
3. 'జూ'లో ఏమేమి చూసింది?
4. 'జూ'ను చూసిన తరువాత ఆ జంతువుల గురించి ప్రణతి ఏమనుకుంటోంది?

ఇ) పాఠం ఆధారంగా కింది ప్రశ్నలకు జవాబులు రాయండి.

1. త్రిలింగాలు అని వేటిని అంటారు? అవి ఎక్కడ ఉన్నాయి?
2. శ్రీశైలం గిరిజన ప్రదర్శనశాలలో ఏమేమి ఉన్నాయి?
3. శ్రీనాథుడు "భీమఖండం"లో దక్షారామం గురించి ఏమని చెప్పాడు? రాయండి.
4. పంచారామాలు అని వేటిని అంటారు? ఇవి ఎక్కడ ఉన్నాయి?
5. కరీంనగర్ జిల్లాలో ఇంకా ఏ ఏ ముఖ్య క్షేత్రాలు ఉన్నాయి?

III ఆలోచించి సాంతమాటల్లో రాయడం (స్వీయరచన)

- అ) 'శ్రీశైలం' గొప్పదనాన్ని వివరిస్తూ ఒక పేరా రాయండి.
- ఆ) 'కాళేశ్వరం' ప్రత్యేకతలను తెల్పండి.
- ఇ) "దక్షారామం చూడదగిన ప్రదేశం" ఎందుకో వివరించండి.
- ఈ) మీరు చూసిన ఏదైనా ఒక ప్రాంతం విశేషాలను తెల్పండి.

IV పదజాలం

అ) ఒక హల్లుకు అదే హల్లు చేరితే వాటిని ద్విత్వాక్షరాలు అంటారని తెలుసుకదా. పాఠంలోని ద్విత్వాక్షర పదాలు రాయండి. మీకు తెలిసిన మరికొన్ని ద్విత్వాక్షర పదాలు కూడా రాయండి.

ఉదా: జిల్లా, ఉత్తరం .....

ఆ) తెలుగునేలపై ప్రవహిస్తున్న నదులు కింది గళ్ళలో ఉన్నాయి. వాటిని వెతికి రాయండి.

వం	శ	ధా	ర	హం	ద్రీ
ప్రా	ష్టా	పె	జీ	మూ	తుం
ణ	కృ	న్నా	మం	సీ	గ
హి	గో	దా	వ	రి	భ
త	గా	త	మి	వే	ద్ర
నా	గా	వ	లి	కా	య

ఉదా: గోదావరి

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

అ) కింది ఏవైనా రెండేసి పదాలను ఉపయోగించి సొంతవాక్యాలు రాయండి.
ఆహ్లాదం, రమణీయం, సంస్కృతి, గోదావరి, క్షేత్రాలు, విస్తరించు, పండుగ, ప్రవహించు, దర్శించు, ప్రకృతి.

ఉదా: శివక్షేత్రాలు తెలుగునేల అంతటా విస్తరించి ఉన్నాయి.

V సృజనాత్మకత

అ) కింది గేయాన్ని పొడిగించి రాయండి.

తెలుగెంతో హాయి హాయి
మధురంగా ఉండునోయి
తెలుగుతల్లి బిడ్డలుగా
పుట్టడమే భాగ్యమోయి
త్రిలింగాల మననేల

.....
.....
.....

ఆ) మీరు నిన్నటి రోజున ఏమేం చేశారో దినచర్య రూపంలో రాయండి.

VI ప్రశంస

■ వివిధ ప్రాంతాలు లేదా దర్శనీయ స్థలాలకు ఎందుకు వెళ్ళాలి? ఇలా వెళ్ళడానికి ఏ ఏ జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలి?

VII భాషను గురించి తెలుసుకుందాం

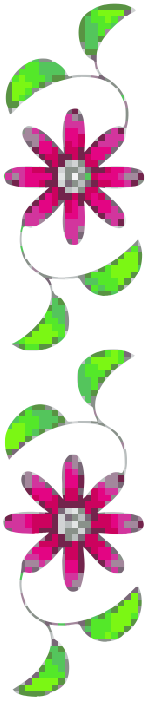
అ) కింది వాక్యాలను విడదీసి రెండు వాక్యాలుగా రాయండి.

ఉదా: వ్యాసుడు కాశీనగరానికి వచ్చి, తపస్సు చేశాడు.

వ్యాసుడు కాశీనగరానికి వచ్చాడు. వ్యాసుడు తపస్సు చేశాడు.

1. మాధవ్ మైదానానికి వెళ్ళి, ఖో,ఖో ఆట ఆడాడు.
2. ప్రకాశ్ బడికి వచ్చి, గోడమీద వార్తలు రాశాడు.
3. మామయ్య రాగిజావ తాగి, పేపర్ చదివాడు.

4. నిఖిల్ కథల పుస్తకం చదివి, కథను చెల్లెలికి చెప్పాడు.
5. పిల్లలు బొమ్మలు గీసి, రంగులు వేశారు.

అ) కింది రెండు వాక్యాలను కలిపి ఒకే వాక్యంగా రాయండి.

ఉదా: యాదయ్య పూలు తెచ్చాడు. యాదయ్య పూలగుత్తులు తయారుచేశాడు.
యాదయ్య పూలుతెచ్చి, పూలగుత్తులు తయారుచేశాడు.

1. చాందిని పాటలు పాడింది. చాందిని బహుమతులు గెల్చుకుంది.
2. భాస్కర్ సంచి తీసుకొన్నాడు. భాస్కర్ రైతుబజారు కెళ్ళాడు.
3. రజనీ బట్టల దుకాణానికి వెళ్ళింది. రజనీ పాపకోసం బట్టలు కొన్నది.
4. రహీం రైల్వేస్టేషన్ కు వెళ్ళాడు. రహీం రైలు ఎక్కాడు.
5. కుందేలు క్యారెట్ తిన్నది. కుందేలు పొదలోకి వెళ్ళింది.

ప్రాజెక్టు పని

మనరాష్ట్రంలోని లేదా మీ జిల్లాలోని వివిధ దర్శనీయ స్థలాల చిత్రాలు, లేదా వివరాలు సేకరించండి. వాటి గురించి చార్టుపై రాసి ప్రదర్శించండి. వాటి గురించి చెప్పండి.
(జట్టుపని)

నేనివి చేయగలనా?

1. త్రిలింగ క్షేత్రాల గురించి సొంత మాటల్లో చెప్పగలను. కారణాలతో నా వాదనను వినిపించగలను. ఔను/కాదు
2. పాఠాన్ని చదివి ప్రాంతాల వివరాలను పట్టికలో రాయగలను. ఔను/కాదు
3. త్రిలింగ క్షేత్రాలు, నేను చూసిన ప్రాంతం గురించి సొంత మాటల్లో రాయగలను. ఔను/కాదు
4. గేయాన్ని పొడిగించి రాయగలను. ఔను/కాదు

అన్నింటికంటే సత్యం గొప్పది. అంతకంటే గొప్పది సత్యమార్గంలో నడవడం.

- గురునానక్

